

Зеров К. О.,

Кандидат юридичних наук, Старший науковий співробітник сектору авторського права НДІ ІВ НАПрН України; фахівець Науково-освітнього центру з інтелектуальної власності, асистент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права ННІ права КНУ імені Тараса Шевченка, адвокат

Тимошенко О. В.,

Кандидатка сільськогосподарських наук, завідувача відділом інтелектуальної власності та маркетингу інновацій ННЦ «ІЗ НААН»

Харченко О. С.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права ННІ права КНУ імені Тараса Шевченка; адвокат.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СОРТИ РОСЛИН

В статті розкриваються особливості відчуження майнових прав інтелектуальної власності та майнового права на поширення на сорти рослин в Україні. Зроблено висновки, що для здійснення юридично вивіреного правочину щодо відчуження майнових прав на сорт рослин необхідне дотримання вимог чинного законодавства України в сфері цивільного права, охорони прав на сорти рослин та положень бухгалтерського обліку. Передача (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності на сорт та майнового права на поширення сорту можлива лише в межах строків чинності відповідних прав. Відмова від прав на сорт і передача прав інтелектуальної власності на сорт створюють різні правові наслідки в частині дотримання переважних прав авторів сорту, а неодержання власником сорту, який не є автором сорту, вимог законодавства щодо повідомлення автора сорту про намір передати майнове право на сорт будь-якій фізичній або юридичній особі не є підставою для визнання договору про передачу майнових прав на сорт рослин недійсним, автор сорту у цьому випадку вправі вимагати переведення на нього прав і обов'язків набувача за договором. Якщо на сорт рослин зареєстровано тільки майнове право на його поширення, на відчужувача майнових прав на сорт не розповсюджується зобов'язання попереднього погодження правочину відчуження з авторами сорту. Визначено, що назва сорту рослин, права на який переходять згідно договору про відчуження нерезиденту, може бути змінена за окремим клопотанням нерезидента-набувача, яка має його однозначно ідентифікувати і відрізнятися від будь-якої іншої назви існуючого сорту того

самого або спорідненого виду в Україні і державах-учасницях Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин.

Ключові слова: сорт рослин; майнова право на поширення; майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин; договори щодо відчуження прав на сорт рослин.

The article reveals the peculiarities of alienating intellectual property rights and property rights to disseminating plant varieties in Ukraine. It is concluded that to carry out a legally verified transaction on alienation of property rights to a plant variety, it is necessary to comply with the requirements of Ukraine's current legislation in the civil law field, protection of rights to plant varieties and accounting provisions. The transfer (alienation) of intellectual property rights to a variety and the property right to disseminate a variety is possible only within the validity period of the respective rights. The waiver of rights to a variety and the transfer of intellectual property rights to a variety create different legal consequences in terms of respecting the preemptive rights of the variety's authors and the failure of the owner of a variety who is not the author of the variety to comply with the requirements of the law to notify the author of the variety of the intention to transfer the property right to the variety to any individual or legal entity is not a ground for invalidating the agreement on the transfer of property rights to a plant variety; in this case, the author of the variety has the right to demand the transfer of the rights and obligations of the acquirer under the agreement. In case the plant variety is registered only with the property right to disseminate it, the

alienator of property rights to the variety is not subject to the obligation to pre-approve the alienation transaction with the authors of the variety. It is determined that the name of a plant variety, the rights to which are transferred to a non-resident under an alienation agreement, may be changed at the specific request of the non-resident acquirer, which must uniquely identify it and differ from any other name of an existing variety of the same or related species in Ukraine and member states of the International Union for the Protection of New Varieties of Plants.

Keywords: plant variety; property right to dissemination; intellectual property rights to a plant variety; agreements on alienation of rights to a plant variety.

На сьогодні вагомим елементом успішної господарської діяльності суб'єктів господарювання є комерціалізація прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Сорти рослин як об'єкти права інтелектуальної власності мають визначальну частку на аграрному ринку, оскільки мають як інтелектуальну цінність, так і таку вагому особливість як матеріальне втілення у вигляді насіння.

Питанню правової охорони сортів рослин як об'єкта права інтелектуальної власності приділяли такі науковці як Пічкур О. В., Білявська Л. Г., Беловол С.А., Опара Н.М., Прасолов Є.Я. та інші. Водночас особливості розпоряджання майновими правами на сорти рослин залишаються поза увагою вітчизняної доктрини.

Метою цієї статті є розкриття особливостей відчуження майнових прав інтелектуальної власності та майнового права на поширення на сорти рослин в Україні.

На сорти рослин, як і на інші об'єкти права інтелектуальної власності, виникають майнові й немайнові права інтелектуальної власності, а оскільки цей об'єкт права інтелектуальної власності має ще й матеріальне втілення, щодо нього виникає також

спеціальне майнове право на поширення сорту. Майнові права інтелектуальної власності на сорти рослин є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону (згідно ч. 1 ст. 488 Цивільного кодексу України [1]). Ці права засвідчуються патентом і декларують, що сорт відповідає умовам патентоздатності. Майнове право на поширення сорту є чинним з дати прийняття рішення про державну реєстрацію сорту та діє безстроково, за умови сплати відповідного збору. Сорт може поширюватися в Україні лише за умови наявності відомостей про такий сорт у Реєстрі сортів, якщо інше не передбачено законом. [2].

Майновими правами інтелектуальної власності на сорт рослин є право на використання сорту рослин, придатного для поширення в Україні; виключне право дозволяти використання сорту рослин; виключне право перешкоджати неправомірному використанню сорту рослин, у тому числі забороняти таке використання, а також інші майнові права інтелектуальної власності. Правом використання сорту рослин визнається виробництво або відтворення (з метою розмноження), доведення до кондиції з метою розмноження (це означає, що матеріальний носій сорту набуває статусу насіння чи садивного матеріалу з послідувачим занесенням до реєстру насіння й садивного матеріалу) чи інше введення в оборот; пропонування до продажу та продаж або інший комерційний обіг; вивезення та ввезення на митну територію України, а також зберігання для будь-якої із зазначених цілей (ч. 2 ст. 39 Закону України "Про охорону прав на сорти рослин") [2].

Правочин щодо передачі (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин урегульовано ст. ст. 1113, 1114 Цивільного кодексу України [1], ст.ст. 38, 39 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» [2], а також Положенням (стандартом) № 242 від 18.10.1999 бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" зі внесеними змінами [3] (для небюджетних установ) або Національним положенням (стандартом) № 1202 від 12.10.2010 бухгалтерського обліку в державному секторі 122 "Нематеріальні активи" (в бюджетних установах) [4], Порядку застосування (№ 1219 від 29.12.2015) [5] та Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі № 1203 від 31.12.2013 [6]. Правочин щодо передачі права на поширення сорту в Україні регулюється ч.3 ст. 38 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин».

Передача (відчуження) виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт і надання дозволу на використання сорту здійснюється володільцем патенту на сорт у межах строку чинності патенту, тобто на момент вчинення правочину відчуження майнових прав інтелектуальної власності на сорт вони мають бути чинними, їх дію не припинено та плата за підтримання чинності сорту, а також будь-які інші, передбачені чинним законодавством України збори за дії, пов'язані з охороною прав на сорти рослин, внесено в повному обсязі. Передача ж майнового права на поширення сорту за умови підтримання чинності вказаного права та сплати відповідного щорічного збору. Передача (відчуження) виключних майнових прав інтелектуальної власності на сорт та передача майнового права на поширення сорту можуть бути здійснені в одному правочині. Практика юридичного супроводу процесу відчуження майнових прав на сорт рослин передбачає попереднє дослідження Реєстру патентів на сорти рослин та Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, на предмет наявності в них зазначених об'єктів права інтелектуальної власності. Однак необхідно враховувати також положення Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України», в якому

передбачено, що майнові права інтелектуальної власності (в тому числі ті, що передбачені Законом України "Про охорону прав на сорти рослин"), строк чинності яких спливає на день введення в Україні воєнного стану або під час дії воєнного стану, залишаються чинними до дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану[7]. Отже, сплата щорічних зборів за підтримання чинності майнових прав на сорти рослин і перебування сортів у реєстрах не є тотожними поняттями. Факт сплати відповідних зборів повинен бути на контролі у набувача й відчужувача майнових прав на відчужуваний сорт.

У разі, якщо власником сорту є установа мережі НААН України і сорт охороняється тільки свідоцтвом про державну реєстрацію, правочин відчуження майнового права на поширення сорту не потребує дозволу НААН України. Однак, якщо сорт охороняється тільки чи й у тому числі патентом на сорт рослин, правочин відчуження майнових прав інтелектуальної власності обов'язково потребує погодження з органом управління державним майновим комплексом (згідно Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» зі внесеними змінами [8]), який закріплений за установою-власником сорту – органом, у віданні якого перебуває установа-власник і для аграрного сектора економіки це є НААН України. Крім того, згідно Постанови КМУ № 1314 від 8 листопада 2007 р. «Про затвердження Порядку списання об'єктів державної власності» [9] для установ мережі НААН України обов'язкова незалежна експертна оцінка вартості майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин – вартість сорту. Відповідними формами сорт заносять на балансовий рахунок установи й ліквідують із нього.

Власник-відчужувач майнових прав на сорт рослин, в разі, якщо він отримував право на подання заявки на відчужуваний сорт від автора чи колективу авторів сорту, зобов'язаний сплатити авторську винагороду сорту в повному обсязі на момент підписання договору про відчуження майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин. Крім того, згідно частини 4 ст. 51 ЗУ «Про охорону прав на сорти рослин» володілець патенту на сорт рослин зобов'язаний завчасно (за три місяці до вчинення правочину) повідомити автора чи колектив авторів про намір відчуження майнових прав інтелектуальної власності на створений ними сорт і отримати відмову від переважного права авторів на отримання майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин[2]. Аналогічне за змістом положення закріплене і в абзаці 2 пункту 1.3 Інструкції про реєстрацію договору про передачу майнового права на сорт і договору про передачу права на використання сорту затвердженої наказом Міністерства аграрної політики України 21 лютого 2003 року № 244[10], а саме - власник сорту, який не є автором сорту, може передати майнове право на сорт будь-якій фізичній або юридичній особі, попередньо повідомивши про це автора (авторів) сорту. У цьому разі автор чи колектив авторів (засвідчується авторським договором на сорт рослин і угодою між співавторами сорту – прим.) сорту має переважне право на одержання майнового права і патенту впродовж трьох місяців від дати отримання ним (ними) повідомлення. Під час вчинення зазначеної дії необхідно зібрати належні та допустимі докази того, що усі автори були письмово, за три місяці до дати їх відчуження, повідомлені про намір власника передати свої виключні майнові права інтелектуальної власності, та отримати відповіді цих авторів (до укладення договору) з їх намірами щодо бажання стати або не стати правонаступниками.

Важливо зазначити, що правочини щодо розпоряджання правами на сорт можуть бути вчинені лише в межах строків правової охорони відповідних прав. У ч.1. ст. 40 Закону

України «Про охорону прав на сорти рослин» закріплено, що володілець патенту має право **передати** свої майнові права на сорт на підставі договору будь-якій особі, яка стає його правонаступником.. Як зазначалося вище, згідно із положеннями ч.3. ст. 41 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» після завершення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, а також його дострокового припинення чи **відмови** від них, відповідно до положень статей 50 і 51 цього Закону, цей сорт стає суспільним надбанням і його може вільно використовувати будь-яка особа з урахуванням положень ч.2. та ч.3. ст. 38 цього Закону. У ч.1 ст. 51 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» передбачено, що володілець патенту має право **відмовитися** від майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин і патенту, що засвідчує ці права шляхом подання письмового повідомлення до Компетентного органу[2] – Мінагрополітики України.

За системним тлумаченням вказаних норм можна зробити висновок, що законодавець розмежує (не ототожнює) смислові юридичні конструкції «відмова від майнового права» і «передача майнового права». В результаті відмови від майнового права інтелектуальної власності на сорт рослин не відбувається його передача іншому суб'єктові. В такому разі цей сорт стає суспільним надбанням і його може вільно використовувати будь-яка особа. Натомість при укладанні договору про відчуження майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин відбувається передача (перехід) прав від одного суб'єкта до іншого. Зазначена відмінність правових конструкцій «відмова від майнового права» і «відчуження майнового права» тягне за собою відмінність у виборі правових норм, якими врегульовано відносини при відмові від майнового права і при відчуженні майнового права.

Вказаний висновок підтверджується матеріалами української судової практики: Так, з аналізу положень ст. ст. 1, 40, 50 та 51 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин», вбачається, що неодержання власником сорту, який не є автором сорту вимог закону щодо повідомлення автору сорту про намір передати майнове право на сорт будь-якій фізичній або юридичній особі не є підставою для визнання договору про передачу майнових прав на сорт рослин недійсним. Порядок захисту прав автору сорту рослин в цьому випадку Законом України «Про охорону прав на сорти рослин» не врегульовано. В той же час, відповідно до ч. 8 ст. 8 ЦПК України (в редакції на час ухвалення рішення), якщо спірні відносини не врегульовано законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону). Так, ст. 362 ЦК України передбачено переважне право купівлі частки у справі спільної часткової власності. Порушення передбаченого ст. 362 ЦК України переважного права купівлі-продажу у праві спільної часткової власності не є підставою для визнання правочину недійсним. Інші співвласники у цьому випадку вправі вимагати переведення на них прав і обов'язків покупців»[11].

У тому разі, якщо на сорт рослин зареєстровано тільки майнове право на його поширення, на власника-відчужувача майнових прав на сорт не розповсюджується зобов'язання попереднього погодження правочину відчуження з авторами сорту.

При відчуженні майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин доцільно пересвідчиться про відсутність будь-якого судового спору чи обтяжень щодо майнового права на поширення сорту та майнових прав інтелектуальної власності на сорт. Крім того відчужувач прав на підставі положень ст. 650-1 ЦК України [1] може надати перелік запевнень, що майнові права інтелектуальної власності на сорт рослини не є предметом

застави, не знаходяться під арештом, заборонаю, відчуженням, не обтяжені будь-яким іншим чином, не використовуються у спільній діяльності, не є внеском до статутного капіталу чи майна юридичної особи тощо. Навпаки, наявність подібних обтяжень створює додаткові правові колізії при правочині щодо відчуження майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин.

Так як сорти рослин як об'єкти права інтелектуальної власності мають матеріальне втілення, а саме насіння, обіг якого регулюється Законом України «Про насіння й садивний матеріал», то при відчуженні майнових прав на сорт рослин обов'язково враховують наявність діючих ліцензійних договорів. Дія ліцензійних договорів, укладених до моменту передачі прав інтелектуальної власності на сорт рослин, буде правомочною перед ліцензіаром згідно цього договору до закінчення його строку дії. Ліцензійний договір реалізується вирощуванням насінневого матеріалу сортів з метою його реалізації саме як насіння чи садивний матеріал, із занесенням в реєстр виробників насінневого й садивного матеріалу в розрізі генерацій. Відчужувач майнових прав інтелектуальної власності на сорт зобов'язаний не вчиняти жодних дій щодо передачі майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту та майнових прав інтелектуальної власності на сорт третім особам.

Власник майнового права на поширення сорту має право передати своє право на поширення сорту на підставі правочину будь-якій особі на підставі укладання відповідного договору. За договором про передання майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що є суб'єктом майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності) передає другій стороні частково або у повному складі ці права відповідно до чинного законодавства та на визначених договором умовах (стаття 1113 ЦК України [1]). У договорі також обов'язково визначаються відомості, що дозволяють ідентифікувати відповідний об'єкт (назва, охоронні документи, офіційний опис сорту), обсяг майнових прав на відповідний об'єкт, що передаються за договором, розмір чи спосіб визначення плати (винагороди) або зазначення про безвідплатний характер договору.

Зазначимо, що назва сорту рослин, права на який переходять згідно договору про відчуження нерезиденту, може бути змінена за окремим клопотанням нерезидента-набувача. Наприклад, українська назва сорту може бути комерційно непривабливою для закордонного споживача. Крім того, українська назва сорту може мати фонетично немилозвучне звучання чи навіть семантичний зміст для іноземця. Однак, «нова» назва сорту має відповідати вимогам українського й міжнародного законодавства. Так, згідно із положеннями ст. 13 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» **«будь-якому сорту рослин присвоюється назва, яка має його однозначно ідентифікувати і відрізнитися від будь-якої іншої назви існуючого сорту того самого або спорідненого виду в Україні і державах-учасниках Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин»**[2] (УПОВ, International Union for the Protection of New Varieties of Plants, UPOV), заснованого Міжнародною конвенцією з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961, членом якого Україна є з 12.09.2006. Щодо сорту рослин діє правило – «один сорт – одна назва». Відповідно, після експертизи нової, запропонованої набувачем, назви сорту й її затвердження Мінагрополітики, зміни будуть унесені і в вітчизняні реєстри, і в реєстр УПОВ. Після присвоєння назви сорту будь-які права, пов'язані з його затвердженою назвою, не повинні перешкоджати її вільному використанню у зв'язку з цим сортом[12].

Опісля погодження всіх істотних умов договору та його укладання між сторонами

правочину відчуження майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, сторони договору у відповідності до вимог ст. 1114 ЦК України [1] звертаються до Міністерства аграрної політики та продовольства України з клопотанням зареєструвати факт передання майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин і внести зміни до Реєстрів у частині відомостей про власника сорту – для вчинення цієї дії сплачується окремий збір. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин переходять до набувача за договором про передання майнових прав інтелектуальної власності з моменту такої державної реєстрації.

Висновки. Для здійснення юридично вивіреного правочину щодо відчуження майнових прав на сорт рослин необхідне дотримання вимог чинного законодавства України в сфері цивільного права, охорони прав на сорти рослин, положень бухгалтерського обліку. Передача (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності на сорт та майнового права на поширення сорту можлива лише в межах строків чинності відповідних прав. Відмова від прав на сорт і передача прав інтелектуальної на сорт створюють різні правові наслідки в частині дотримання переважних прав авторів сорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. ВВР. 2003. № 40–44. Ст. 356 (зі змінами).
2. Про охорону прав на сорти рослин. Закон України від 21 квітня 1993 р. № 3116-XII. ВВР. 1993, № 21, ст.218 (зі змінами).
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку. Наказ Міністерства фінансів України № 242 від 18 жовтня 1999 р.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 "Нематеріальні активи". Наказ Міністерства фінансів України від 12 жовтня 2010 р. № 1202
5. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі. Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2015 р. № 1219
6. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 2013р. № 1203
7. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України. Закон України від 01.04.2022 № 2174-IX. Голос України від 12.04.2022 — № 84.
8. Про внесення змін до Закону України "Про особливості правового режиму майнового комплексу Національної академії наук України". Закон України 2004 р. № 1911-IV. ВВР, 2004, N 51, ст.547.
9. Про затвердження Порядку списання об'єктів державної власності. Постанова Кабінету міністрів України від 8 листопада 2007 р. N 1314.
10. Про затвердження Інструкції про реєстрацію договору про передачу майнового права на сорт і договору про передачу права на використання сорту. Наказ Міністерства аграрної політики України від 21.07.2003 р. N 244
11. Постанова Апеляційного суду Миколаївської області по справі №490/1542/17 від 20.06.2018 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74905945>.
12. Методичні рекомендації щодо основних вимог законодавства в сфері охорони прав на сорти рослин. URL: <https://www.cherk-consumer.gov.ua/novyny/2901-metodychni->

rekomentatsii-shchodo-osnovnykh-vymoh-zakonodavstva-v-sferi-okhorony-prav-na-sorty-roslyn

УДК 34

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-01-11

Мерденов Д. Ю.
аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України

КООРДИНАЦІЙНА РОЛЬ ДЕРЖАВИ У БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ: ДОСВІД РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ

Стаття присвячена дослідженню координаційної ролі держави у боротьбі з корупцією на прикладі розвинених країн світу. Автор підкреслює, що корупція є однією з найгостріших проблем сучасного українського суспільства, яка підриває довіру громадян до державних інститутів, гальмує економічний розвиток та погіршує міжнародний імідж України. Боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу та ефективної координації зусиль усіх гілок влади і громадянського суспільства.

У статті проаналізовано правову основу координації антикорупційної діяльності в Україні, визначено ключових суб'єктів цього процесу, таких як органи прокуратури, НАБУ, НАЗК та інші. Розкрито основні форми та методи координаційної діяльності держави у сфері протидії корупції. Автор наголошує, що комплексне та системне застосування різних форм і методів координації дозволяє забезпечити узгодженість та ефективність антикорупційних заходів.

Особливу увагу приділено вивченню досвіду розвинених країн світу у розбудові ефективних механізмів координації антикорупційної діяльності. Зокрема, розглянуто антикорупційну стратегію США, яка спрямована на профілактику корупції у системі державної служби через регулювання конфлікту інтересів, фінансування політичних кампаній, розкриття інформації про доходи чиновників тощо. Відзначено роль спеціалізованих правоохоронних органів США у забезпеченні дотримання антикорупційного законодавства.

Проаналізовано досвід країн ЄС щодо попередження корупції, усунення її причин та активної міжнародної співпраці у цій сфері. Розглянуто різні інституційні моделі координації антикорупційної діяльності – від спеціалізованих антикорупційних органів до міжсвідомчих координаційних структур. Підкреслено важливість розробки та реалізації національних антикорупційних стратегій і програм як ключового інструменту координації.

Автор наголошує на необхідності залучення громадянського суспільства до формування та моніторингу реалізації антикорупційної політики, що є важливою умовою забезпечення підзвітності влади. Наведено приклади успішної взаємодії державних органів та громадськості у сфері протидії корупції у Франції та Латвії.

Констатовано, що попри певний прогрес, Україна все ще стикається з проблемами узгодженості та недостатньої ефективності антикорупційної діяльності. Тому удосконалення координаційних механізмів на основі кращих світових практик залишається